

שמות (153)

מצרי מכה איש עברי מאחיו. כמה אנשים מתייסרים ואיש לא מבחין בהם! באמת אינם רואים, לא מכירים, לא מבחינים, גם משה רבינו לא היה רואה איש מצרי מכה איש עברי מאחיו, וגם אם כבר היה רואה, יכול אדם לחשוב לעצמו: וכי באמת המכה אשם בכל מה שהתרחש? הוא הרי נתן דחיפה והשני החזיר לו, ובכלל, מה לו להתערב כאן בויכוח, אינני צריך לעשות 'בלגן', ומה לי ולצרה הזאת, אשב בשקט. אבל אצל משה אינו כן, אחרי שרכש "וַיֵּרָא בְּסִבְלָתָם", נתן עיניו ולבו, הוא היה מעוניין להרגיש אותם, חפץ לכאוב את כאבם של עם ישראל מיד התחיל להבחין במקרי הכאב של היהודים: הוי הנה אני רואה יהודי סובל. "וירא איש מצרי מכה איש עברי מאחיו", למה זכה מחמת זה? מבואר בחז"ל, שעקבות ה"וַיֵּרָא בְּסִבְלָתָם זכה להתגלות השכינה בסנה: "וירא מלאך ה' בלבת אש מתוך הסנה". זו זכותו ושכרו לעולם ועד.

"יחי ראובן"

וַיָּבֹאוּ הָרְעִים וַיִּגְרְשׁוּם וַיִּקַּם מֹשֶׁה וַיִּשְׁעֶן.... וַתֹּאמְרוּ אִישׁ מִצְרֵי הַצֵּילָנוּ מִיַּד הָרְעִים (ב. יז-יט)

אומר רבי יצחק מוואלוז'ין בספרו "פה קדוש": לפי פשוטו של מקרא, הטעם שבנות יתרו קראו למשה "איש מצרי", משום שהיה לבוש בבגדים מצריים. אך לפי חז"ל יש לכך טעם נוסף. המדרש מביא משל לעני שהיה גר סמוך חעיר ולא טעם בשר מימיו. פעם קרה שזאב רץ אחרי השה לטורפו והיא נמלטה לבית העני הזה. מיד סגר העני את דלת ביתו מפני הזאב הרודף וכך נותר השה בביתו. אמר עני לאשתו, הנה הקרה ה' לדינו מציאה טובה, על כן קחי את השה והכיני ממנו סעודה דשנה. הרי שעלינו להכיר טובה לזאב על כך, כי לולי היה רודף אחרי השה לא היה השה מזדמן לביתנו. כך גם אמרו בנות יתרו לאביהן: "איש מצרי הצילנו", היינו פרעה, שכיון שביקש להרוג את משה נאלץ משה לברוח מפניו והגיע למדין, נמצא כי בזכות פרעה הציל אותנו משה מיד הרועים, ולכן תשואות חן חן ל"איש מצרי".

רב רובין בספרו "שנים מקרא"

הַמְּקוֹם אֲשֶׁר אִתָּה עוֹמֵד עָלָיו אֲדַמַּת לְנֶשׁ הוּא (ג.ה)
מרגלא בפומיה של החפץ חיים בשם הגר"א, נדמה לו לפעמים לאדם, שהתנאים בהם הוא נמצא מפריעים לו בדרכי עלייתו בתורה. ויש שחושב שלגמרי אין לו אפשרות במצבו לגדול ולהתעלות במצבו הנוכחי, לקיים תורה ומצוות כראוי. ענין זה הוא עצת היצר ודרכו בהכשלת האדם, ועל כל אחד ואחד לשנן לעצמו:

וַיִּמְרְרוּ אֶת תַּיִיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה בַּחֲמֹר וּבְלִבָּנִים וּבְכָל עֲבֹדָה בְּשֹׁדֶה אֵת כָּל עֲבֹדָתָם אֲשֶׁר עֲבָדוּ בְּהָם פְּרָךְ (א. יד)
צריך להבין למה האריך לספר מה ובמה עבדו בהם, והיה די באומרו: "וַיִּמְרְרוּ אֶת תַּיִיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה". אלא, ידוע שכל ההתחלות קשות (מכילתא יתרו פ' בחודש השלישי פ"ב), ומי שאינו רגיל לעבוד איזו עבודה, כגון עבודת שדה וכדומה, מאוד תקשה עליו ותשבר גופו, ורק ברוב הימים כבר יורגל בה ולא תקשה עליו כל כך, כי הרגל נעשה טבע. ברם, אם לאחר שיורגל בה שוב יתחיל במלאכה אחרת שאינו רגיל בה, שוב יחזרו עליו הקשיים, שהרי כל התחלות קשות, וכן הלאה. והנה כמו כן, וודאי היה קשה להם לישראל כשהתחילו לשעבד בהם, יען כי לא הורגלו בכך, אך כעבור ימים רבים היה להם להתרגל לעבודה, אבל המצריים שרצו למרר את חייהם התחכמו לשנותם ולהחליפם ממלאכה למלאכה, כשעבדו בחומר והורגלו בה, החליפום לעשות בלבנים, ואלו שעבדו בלבנים והורגלו בהם, החליפום במלאכה אחרת. וכן עשו חליפין בכל עבודה בשדה, כדי שתמיד יקשה עליהם. וזהו "וַיִּמְרְרוּ אֶת תַּיִיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה בַּחֲמֹר וּבְלִבָּנִים וּבְכָל עֲבֹדָה בְּשֹׁדֶה", באלו המלאכות עבדו בהם חליפין, ועל ידי זה "כָּל עֲבֹדָתָם אֲשֶׁר עֲבָדוּ בְּהָם", לא הוקל מעליהם על ידי הרגל, רק היה "בְּפָרְךְ", המשכרת ומפרכת את הגוף.

כתב סופר

וַיִּלְךָ אִישׁ מִבֵּית לְוִי וַיִּקַּח אֶת בַּת לְוִי (ב.א)
ברש"י: פרוש היה ממנה, מפני גזרת פרעה, וחזר ולקחה בעצת בתו, ומן העצה הזאת נולד משה רבינו, מושיעם של ישראל, גם חזקיה המלך, לא רצה לישא אשה, יען כי ראה שיצאו ממנו בנים רעים, ובסוף שמע לעצת ישעיהו הנביא, שאמר לו: 'בהדי כבשי דרחמנא למה לך', ונולד יואשיהו המלך, שנאמר עליו לא קם כמוהו. ומזה אפשר ללמוד, שלא לנתח כל הענינים, בשכל ורגש האנושיים, כי האדם יראה לעינים והשי"ת הוא יודע נסתרות, ועלינו לבטל רצוננו מפני רצונו.

ספר "לקוטי בתר לקוטי" בשם החפץ חיים

רק אם כואבים, רואים וַיְהִי בַיָּמִים הֵהֵם וַיִּגְדַּל מֹשֶׁה וַיֵּצֵא אֶל אָחִיו וַיֵּרָא בְּסִבְלָתָם וַיֵּרָא אִישׁ מִצְרֵי מִכָּה אִישׁ עֲבָרִי מֵאָחִיו (ב.יא)
מה המשמעות של "וַיֵּרָא בְּסִבְלָתָם". רש"י פירש: נתן עיניו ולבו להיות מיצר עליהם. מיד אחר כך כתוב: "וירא איש מצרי מכה איש עברי מאחיו". נראה לי כי אחד קשור בשני, "וַיֵּרָא בְּסִבְלָתָם" הדוק עם "וירא איש מצרי מכה", כי כיון שמשה רבינו נתן את עיניו לראות ואת לבו להרגיש את הצער של אחרים, להיות מיצר עליהם, לכן ראה "וירא איש מצרי מכה איש עברי", כלומר? לולי הרגשות אלו, לא היה מבחין כלל שאיש

ממצרים כרוכה בכאב, אלא שכעת כאב הדבר למשה רבינו, ולכן הוא פשוט צעק. *ספר "ומתוק האור"*

הלכה: כיבוד אב ואם ומצוה אחרת לפניו, איזה מהם קודם.

כתב השו"ע (סי' ר"מ סי"ב): אמר לו אביו השקני מים ויש לפניו לעשות מצות עוברת, כגון קבורת המת או לוויה, אם אפשר למצוה שתעשה ע"י אחרים, יעסוק בכבוד אביו, ואם אין שם אחרים לעשות, יעסוק במצוה ויניח כבוד אביו. כתב הפסקים ותשובות (אות לט), טעם הדבר: אמרו בגמרא (קידושין לב.) מפני שהוא ואביו חייבים בכבוד המקום. כתב הרמ"א: ואם התחיל במצוה תחילה, יגמור, דהעוסק במצוה פטור מן המצוה. וכתב הפסקים ותשובות: והיינו אפילו אם יש אחרים שיוכלו לסיים את המצוה, פטור הוא מכיבוד אב באותה שעה. *ספר "פסקים ותשובות"*

פתגם: את הדברים הטובים והיפים בעולם אי אפשר לראות וגם לא למשש, יש להרגיש אותם בלב.
ספר "שמחלה"

חקירה: כירה גרופה וקטומה (בשבת)
הפחתת חום האש, או היכר במקום החיתוי. (מנוחת עמי טז. 3 עמוד 112)

ספר "קובץ יסודות וחקירות"

סיפור: לפני התיבה
בברדיטשוב התפלל פעם חזן מפורסם, שהצטיין בקול נאה ונעים, אך לא ברגש לב. אחרי התפילה נכנס החזן אצל הרב מברדיטשוב ליתן לו שלום, והיה קולו צרוד במקצת. מדוע קולך צרוד? השיב החזן, תקפה אותי צינה בשעה שהתפללתי לפני התיבה. אמר לו הרב אילו היית מתפלל לפני ריבוננו של עולם, ולא לפני התיבה, לא הייתה צינה תוקפת אותך.

ספר "חד וחלק" חלק א' (דף נו)

שבת שלום

יוצא לאור לרפואה שלימה של דינה בת מרים, רפאל יהודה בן מלכה, אליהו בן מרים, שלמה בן מרים, חיים אהרן לייב בן רבקה, שמחה ג'זות בת אליז, חיים בן סוזן סולטנה, ששה שלום בן דבורה רחל, אבישי יוסף בן שרה לאה, פייגא אולגה בת? ברנה זרע של קיימא לרינה בת זהרה אנריאת. לעילוי נשמת: ג'ינט מסעודה בת ג'ולי יעל, שלמה בן מחה, דניאל בן רחל, רפאל שלמה בן אסתר.

"המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קדש הוא", עומד, בלשון הוה, בכל מקום ובכל זמן שאתה נמצא, אתה על אדמת קודש, זה תפקידך וזה נסיוןך עלי אדמות ובו תוכל לעלות ולהתקרב אל השי"ת. איך? "של נעליך מעל רגליך", התאמץ להסיר את המחיצות המבדילות בינך לבין קונך ותרגיש שהנך עומד באמת על אדמת קודש. *ספר "לחתך עליין"*

נס שנעשה לאדם, אסור לו לשוכחו לעולם!

פי כבד פה וכבד לשון אנכי (ד. י.)

על טענתו של משה רבינו "פי כבד פה וכבד לשון אנכי", ענהו הקב"ה: אהרן אחיך הוא יהיה לך לפה. וידוע השאלה, מדוע לא מיקש משה רבינו מהקב"ה שירפאהו? והתשובה, מפורסמת עוד יותר: משה רבינו לא רצה לשכוח את הנס הגדול שנעשה לו בילדותו, בעת שעמד לפני פרעה והוריד לו הכתר מראשו, וכדי לבחון את כוונתו הניחו לפני משה רבינו זהב מצד אחד וגחלת מצד שני, לראות מה יבחר. ביקש משה רבינו ליטול את הזהב, ואז נעשה לו נס ובא מלאך והסיט את ידו ואחז בגחלת. ומאז נעשה ערל שפתיים. ועד כמה שהשאלה והתשובה הנ"ל מפורסמת וידועת לכל, יש להחדיר את המסר שבהן עמוק עמוק אל תוך לבנו. אין לך אדם שהקב"ה אינו עושה לו עימו ניסים ונפלאות, אין לך אדם שאינו מרגיש בחוש כמה פעמים במהלך חייו את הניסים הגלויים הללו, ואסור לשוכחם אותם. ולא רק שלא לשוכחם, אלא מצוה עלינו לעשות להם זכר, שיעמדו תמיד מול עינינו, עד כדי כך שלמלאך הממונה על השכחה לא תהיה שליטה עליהם. משה רבינו לימדנו, שנס שנעשה לאדם, אסור לשוכחו לעולם.

רב זילברשטיין שליט"א בספרו "עלינו לשכח"

כשכואב צועקים

למה הרעפה לץ למה הנה למה זה שלחפני (ה. כב)

עוד בטרם תשובתו של פרעה לשליחות משה, הודיע לו הקב"ה כי עתיד הוא לסרב לבקשתם "ואני ידעתי כי לא יתן אותכם מלך מצרים להלוך". אם כן יש להקשות, מפני מה התלונן משה רבינו? אלא למה הדבר דומה? יהודי אחד נאלץ לעבור ניתוח, התבונן המרדים בתיק הרפואי, והודיע לו כי מצבו הרפואי אסור עליו הרדמה. אעשה הניתוח ללא הרדמה, הסכים היהודי, שמעתי על צדיקים גדולים שעמדו בכך. מדובר בכאבי תופת, הזהיר הרופא, זה חיתוך בבשר החי. בכל זאת, חזר היהודי ואמר: עשה זאת. לקח המנתח את הסכין והחל לחתוך, ואותו יהודי זועק וצורח מבאבים. למה אתה צועק? תהה הרופא, הלא מראש אמרתי לך, שזה יכאב. נכון אמרת, הגיב היהודי, אבל כשכואב צועקים. אמנם הקב"ה הודיע למשה רבינו שהוצאת עם ישראל

